

EMILIJA KAŠĆA

Emilija Kašća je počela kao ratna kurva, ali u poslednje vreme bila je u društvu Predraga Velikog. Emilija Kašća bila je sva u draguljima i zlatu, i lepa poput osmeha zaleđenog na licu mrtvacu. Pa ipak se nisam uplašio od nje. Otac mi je bio grobar, pa sam ga nasledio u poslu, nije mi ni palo na um da bih mogao da odaberem neko drugo zanimanje, da budem, recimo, šofer teških kamiona, vojnik ili švercer. U ovim krajevima svaki drugi čovek je švercer, takve su prilike. Ja sam se već odavno verio s mrtvacima, ne bojim se od njih, ne smatram ih ni lepima, ni ružnima. Pričam sa njima, hvalim ih i kudim, kažem im, recimo, ej, ej, Vladimire Kozma, nije trebalo baš toliko da žuriš, ili, tetka Maro, tetka Maro, koliko li se samo puta stropoštao pun Mesec na vas. Jednom je otac sahranjivao jednu desetogodišnju devojčicu, zvala se Mamija, koja je umrla, bar su to u Beogradu ustanovili, jer joj je srce počelo da raste. Imala je kosu upletenu u kike, u kikama šarene mašne, svega se dobro se sećam. Popeo sam se na odar i legao pored nje u otvoreni kovčeg. I tada mi je, prvi put u životu, navrlo. Nisam ni pipnuo devojčicu, samo sam ležao pored nje, sve dok mi se na kraju seme nije prosulo, pa sam onda lepo zaspao, čini mi se, tako me je zatekla detetova mati, jedna babica iz Jakuleva. Izbio je veliki skandal, Mamijini roditelji hteli su da me prijave, siktali su i vikali da sam im obeščastio mrtvu devojčicu, na šta sam ja samo zurio u njih, i sve vreme imao sam na umu da je smrt sa mnom, da je na mojoj strani, i baš tada, da, tada, oglasio se Radio Gibraltar.

Govorio je imena.

Čuo sam imena poznatih i nepoznatih, i svi su već bili mrtvi, ali jednom, nekad, pre deset, sto, hiljadu godina riljali su ove zemlje, dizali zidove i klepali tarabe, ovde su plesali s vetrom i mesečinom, ovde su se grlili sa lomačama, i tu su pravili sebi bivke pod snežnim nanosima, a ponekad su se pokrivali samo zvezdanim nebom i pod njim cvokotali.

Ima već otprilike deset godina kako u meni ni na trenutak nije umukao Radio Gibraltar. Ponekad bi se, doduše, utišao, ali ni tada sasvim. Ne mislim, naravno, da je to stanje prirodno, i da budem iskren, nije mi nimalo prijatno, naročito od kad sam zaljubljen.

Zapazio sam, na primer, da Emilija Kašća hoda tako što njena senka pri tom stalno pleše. Zapazio sam i to, da često žvaće rogač, a to je u ovim krajevima znak nepodnošljive strasti. Čuo sam i to, što mi se naročito dopalo, da u letnjim mesecima poliva svoje telo zašećerenom vodom, zatim se opruži ispod nebeskog svoda koji se guši od vreline, i pušta da je prekriju muve sa đubrišta i ose lešinarke. Njenu kosu iščešljavali su već i grobar, i babica. A sad je bila u pratnji Predraga Velikog, ali ne izgleda baš naročito srećna.

Naš Predrag Veliki bio je jedan od ključnih ljudi Milenke Carice, i bio je pravi junak. Mnogo je radio u Jakulevu, i dugo je živeo s jednom jedinom puškom u planinama oko Sarajeva, leti je na Jadranu lovio ajkule, i uspeo je da okupi oko sebe bosove švercerskih klanova. Njegovo je bilo sve u našem kraju, crkva, groblje, biblioteka i zlatom okićeni *Restaurant Adria*. Predrag Veliki je bio toliki junak da je nekoliko godina ranije kupio i

nekoliko pisaca, i to, kako se kaže, pisce različitih stilova izražavanja, moderne i znalce starijinskih reči, školovane i intuitivne, pisce sklone mudrovanju i one koji su se odavali zovu sentimenta, kupio ih je Predrag Veliki, i svoj pogled je, ne znam kako bih to drugačije rekao, uselio u duše tih pisaca, jer u čitavom kraju niko nije imao lepši pogled od pogleda Predraga Velikog. Pogledom je zaceljivao rane, ali ako bi se ukazala potreba za bolom, iste rane bi se ponovo otvorile i pulsirale crveno, kao da će u sledećem trenutku da odlepršaju. Velikodušan je prema tim piscima Predrag Veliki, kad se koji razboli, obezbeđuje mu neophodnu negu. Pogledom im zadaje rane, i potom te rane pogledom isceljuje. Ako nekog od njih spopadne neka duševna boljka, što se piscima inače često dešava, onda ih pevajući na sav glas tuče sve dok se ne smire, i dok ne počnu u nekoj od tihih podrumskih soba *Restauranta Adria* ponovo da stvaraju, sasvim duboko ispod zemlje, kao da to čine u telu Milenke Carice.

I tada sam radio, sećam se dobro. Stajao sam do kolena u zemlji, kad mi je lice dotakla neka veoma, veoma fina stvar. Kao da se iz tkanja klonulog predvećernjeg lahora izvukla jedna sjajna nit. Ispustio sam ašov i obrisao ruke o pantalone. Oprezno sam ispi-pao svoje lice. Na čelo mi je sletela i zalepila se duga, riđa vlas kose.

Ha, smejao sam se, ha, ha.

Emilija Kašća izbubila je vlas iz svoje kose. Pustio sam dođavola dopola iskopanu raku i pojurio kod nje. Što, naravno, uopšte nije bilo jednostavno. Svuda oko tušta i tma ograda, čuvara sa žustrim psima, malorekih znatiželjnika sa smrtonosnim osmehom oko usana. Jednom od čuvara morao sam obećati da ću ga ja sahraniti. Jedan drugi službenik je naredio da, ako umre, u potaji spustim u njegov grob i slike njegovih neprijatelja, da i tamo dole ima koga da mrzi. Konačno sam mogao da kročim u dvorište *Restauranta Adria*. Emilija Kašća plesala je na terasi i pri tom češljala kosu. Bacila je na mene jedan letimičan pogled. Počela je kao ratna kurva. A sad je gledala u nebo iz najužeg okruženja Predraga Velikog.

Naravno, očekuješ bogatu nagradu, Saša Grab, rekla je čim sam se našao pred njom.

Da, Emilija Kašća, nagrade me zanimaju, rekao sam tiho.

U poslednje vreme se veoma čudno osećam, rekla je ona.

Zurila je netremice u mene. Pokušala je, kako se to kaže, pogledom da mi prodre u dušu, da prozre moje ciljeve. U meni se tiho oglasio, poput neba, Radio Gibraltar. Devojka je nervozno gurnula prste u kosu.

Imam zlata koliko hoću.

Znam, Emilija Kašća, rekoh.

Ako treba, svi vojnici se mole za mene.

Znam, Emilija Kašća.

U bašti *Restauranta Adria* najednom se oglasila muzika. Svirali su, sve ridajući, ljudi Milenke Carice, kao što su to u poslednje vreme obično činili. Jedan pisac, zvao se, čini mi se, Milorad Borzo, sahranio sam mu nekog rođaka, baš je ulazio u keramičkim pločicama obloženi bazen restorana. U pločice su bila utisnuta imena junaka Milenke Carice, i prizor je bio zbilja fantastičan, jer kao da je zdepasti Milorad Borzo, dlakavih leđa, plivao među živahnim, živim imenima, kao u pratnji svetlucavih zlatnih ribica. Neka niko ne veruje da se prošlost ne može nakititi ili učiniti prijatnom. I te kako ima za to načina. Milorad Borzo

je plivao visoko izdižući glavu iz zlaćanim imenima urešene vode. Crna doga ga je pratila mekim stopalima na mermerom popločanom rubu bazena.

Deluješ mi kao veliki prepredenjak, Saša Grab, rekla je tiho Emilija Kašća, i razvukla mi šamar teškim zlatom ukrašenom rukom. Iz napukle usne mi je briznula krv, i potekla tanušnom prugom ispod košulje.

Nisam prepredenjak, Emilija, samo sam zaljubljen, kao vetar.

Osećam se veoma čudno, ponovila je zamišljeno.

Doga je počela bolno da zavija, ali Milorad Borzo je nastavio da pliva.

Sad idem, Emilija Kašća, moram još da sahranim gazdu Pedrića, kome se smračilo u srcu.

Nisam ja znao, kako će i šta će posle biti, jer stvarno nisam prepredenjak. I ja sam poput drugih duvača prašine i žderača neba, gledam svoja posla, ponekad mi se nađe neko parče mesa na zubu, ponekad bezrazložno plačem i sažaljevam sebe, a u drugim prilikama samo bauljam među humkama na groblju i dokazujem bršljanom obraslim nadgrobniim spomenicima da ovde, ako baš i nije tako dobro kako poneki tvrde, ali je ipak podnošljivo. I pri tom neprestano govori u meni Radio Gibraltar. Ako bi sve to neko pripisao nekakvom lukavom karakteru, neka ima na umu da nikad nikog nisam prevario. Ali ne zbog toga što sam naročito pošten. Nego me laž naprosto ne zanima. Ni ubijanje me ne zanima. U najgorem slučaju, ako bi recimo namerili mene da ubiju, onda – da, malo, to bi me možda zainteresovalo. Jer mene inače najviše zanima ljubav.

Emilija Kašća je sutradan prvi put pala u nesvest. Proslavljali su imendan jednog od heroja Milenke Carice. Obukli su u srebro i zlato nekoliko breza, dvorac i i neke device iz okoline, položili vence na nekim prastarim mestima, i kad je sa terase *Restauranta Adria* izvršena počasna paljba, Emilija Kašća se pored Predraga Velikog polako složila na sjajne podne keramičke pločice i ostala tamo nepomična.

Oči su joj ostale izvrnute, kao nekome ko je ugledao anđela.

Ruke su joj bile hladne, kao nekom ko je dotakao anđela.

Noge su joj se ukočile, kao nekom ko je nagazio na anđela.

Samo joj je krilo bilo vrelo, kao nekome ko je za sve vreme slavlja pomišljao na drugog čoveka, dok su ljudi Milenke Carice svirali, otfijukali uobičajene kletve, i lizali cevi svojih oružja. Niko osim mene nije znao šta se dešava s Emilijom Kašćom, premda ja nisam neki lukav čovek. Svirali su joj na uho, mazali joj grudi mentolnom vodicom, utopljavali joj pazuhe zagrejanom soli, kapali su joj med po stidnici, ali nije dolazila svesti. Probudila se tek nekoliko dana kasnije, kad sam konačno sahranio jednog mladog borca po imenu Aljoša Papa, pa sam se toliko umorio da sam zadremao na njegovom grobu, jedan puž mi je prepuzio preko čela.

Usledile su neobične sedmice, premda, kažem, nisam neki lukav čovek. Emilija je svaki čas padala u nesvest, ponekad na igrankama, drugi put na festivalu recitatora priradenim na terasi *Restauranta Adria*. Onesvestila se Emilija Kašća i dok je plesala. Ispao joj rogač iz usta, pala je u nesvest njena senka i njeno čelo, pala je u nesvest na njenim golim ramenima rano popodnevna sunčeva svetlost. A onda me je jednog dana posetio Predrag Veliki. I tada sam radio, kao obično. Pa naravno, kopao sam raku Bore Klajna kome je vetar zalutao u telu, pa mu je najpre ubio jezik, zatim ruke, na kraju oči. Jadni Bora

Klajn bio je gojazan čovek, poveću sam morao raku da mu iskopam. Predrag Veliki stajao je pored gomile sveže iskopane zemlje i ćutao, samo me je nakrivljene glave posmatrao. Uz njegove noge sedeo je pas, jedna ogromna doga.

Ćujem, imaš nekakav radio, Saša Grab, izustio je konačno.

Dobro ste čuli, gospodine, rekoh, pogledavši ga odozdo, iz rake, mada nisam neki lukav čovek. Samo što sam znao da njegov pogled ne deluje na mene.

Pa, kakav je to radio, Saša Grab?

Ja ga zovem samo kao Radio Gibraltar.

Dakle, osmehnuo se Predrag Veliki, radio smrti?

Može se i tako reći, gospodine Predraže.

A kako bi se mogao drugačije nazvati?

Emiliji Kašći želim brzo ozdravljenje, odgovorih.

Lukav si ti čovek, Saša Grab, jako lukav čovek.

Nisam je nikakav lukavac, gospodine Predraže, samo sam u životu iskopao jako mnogo raka, pokušao sam sad zaista da se poslužim lukavstvom. Mada je malo falilo da zbog toga odmah nagrabusim. Rutava ruka gospodina Predraga Velikog spustila se na doginu glavu.

Imam ovog dobrog psa, rekao je tiho, pitomo. Zove se Slava Cezar. Trebalo bi da ga pričuvaš samo jednu noć.

Gledao sam u psa, kao u zemlju u kojoj se ne može iskopati raka.

Rado ću to učiniti, rekao sam tiho.

No, idi sad, Slava Cezar, rekao je Predrag Veliki i sjajnom cevi svoje puške potaknuo psa u stražnjicu. Ali životinja je odmah ponovo sela. Počela je da kezi zube, pljuckala prema meni belu penu. Uzalud se Predrag Veliki trudio, pas nije hteo kod mene, ne samo na jednu noć, nego ni na dva minuta. Valjda nije podnosio zadah smrti. Ili me se možda, zbog nečega, bojao. Možda je pretpostavljao da sam previše lukav čovek. Ili možda glupav. Meni je to svejedno. Govorio je u meni, poput neba, Radio Gibraltar, nabrajao imena. Predrag Veliki me je zgrabio za kragnu košulje i iz takve blizine mi siktao u lice da sam video mrtvačku lobanju urezanu u njegov očnjak.

Jako si ti lukav čovek, Saša Grab!

To je rekao, jedim udarcem me oborio, okrenuo se i otišao.

Mada uopšte nisam lukav čovek, samo volim. Ili, mogao bih i tako da se izrazim, da je smrt moja, i da je ljubav moja. Ne znam otkud mi ova sposobnost da ovako i toliko da volim, i ne znam zbog čega, naročito neki, ako i osete delić snage moje strasti, to odmah smatraju lukavstvom. Ne kažem ja da umem da volim. Onaj ko ovako razmišlja o sebi, već će za života da istrune od ove vrste pametovanja. Ni ja ne umem da volim, jedino što ne znam za meru. Jer ja i na mrtvacima vidim, koji je u životu voleo, a koji nije. Ovaj je poznavao svoju dušu, ovaj joj je dozvoljavao da uzleti, a onaj je nije ni za šta koristio. Zaljubljen sam, i to toliko da Emilija Kašća redovno pada u nesvest od te ljubavi, jer nije u stanju da je podnese. Postala je sasvim nezaštićena, i da li je to htela ili nije, da li je tu nezaštićenost priželjkivala, meni je svejedno. Bilo je očito da i ona pati od toga. Od toga, koliko je voljena. I to baš od strane jednog grobara, Saše Graba. Dakle, baš od mene.

Išla je Emilija Kašća na pijacu i pala u nesvest.

Slušala stihove Milorada Borza i pala u nesvest.

Igrala se sa Slavom Cezarom i pala u nesvest.

Tako je to išlo. Predrag Veliki je za velike pare dobio lekare i sa strane, ali ni oni nisu uspeli da izleče devojkicu. Najviše što su odmrljali, bilo je to, da bi devojkicu možda pomogla promena vazduha. Otići u Njujork, u Hag, provesti jedan dan u novoizgrađenom Sarajevu. Na kraju me je Predrag Veliki ponovo posetio. Vojni džip je ušao na groblje, pregazivši nekoliko humki. Predrag Veliki je iz njega izašao lepotom i elegancijom jednog kralja.

Lukav si ti čovek, Saša Grab, viknuo je još izdaleka.

Nisam lukav, gospodine Predraže, odgovorio sam, jedva dolazeći do vazduha iz dubine grobne jame. Samo mi je glava virila iz nje. U meni je tiho, kao nebo, govorio Radio Gibraltar. Predrag Veliki mi je šutnuo u lice iskopan, rastresitu zemlju.

Ako Emilija Kašća samo još jednom padne u nesvest, nahraniću tobom Slavom Cezarom.

Pripalio je cigaru, bacio drvce šibice u ruku. Nisam lukav čovek, ali znao sam dobro da je to uzaludna pretnja. Slava Cezar ne bi od mene odgrizao ni koliko jedno dečije srdašće, jer mu se toliko gadim. A pored toga slutio sam i to da je i Slava Cezar zaljubljen.

Razumem, gospodine Predraže, klimnuo sam ipak glavom.

Nisam pojma imao šta će i kako će da bude. Nisam ništa ni planirao, samo sam čekao, jer bio sam toliko zaljubljen da sam mislio da je dovoljno i čekati. I, jednoga dana, Predrag Veliki je morao hitno da otputuje na nekud na jug. Pozvala su ga braća jer im je pretila opasnost da ih zatrpaju planine, jer su u dnu njihovih bašta izbijale vatre i jer su im iz jezera krali talase. Predrag Veliki je lumpovao celu noć, naredio je potom da mu se u vreću ušije jedna gladna divlja mačka, da mu se u brkove učešlja nekoliko pčela, i krenuo. Video sam sa groblja kako njegovo dvorište napušta konvoj vojnih džipova. Malo su i pucali u vazduh, klicali, a onda je zavladao tišina. Bio je pun mesec. Tiho je romorio Radio Gibraltar. I ja sam nastavio da sahranjujem, jer mi je to bio posao kad je, nekoliko dana kasnije, dobauljala na groblje, sva drhteći, na rubu nesvestice, Emilija Kašća. Toliko sam morao da čekam. I ne više. Bila je noć. Emilija Kašća me je gledala prekorno. Podrtavale su joj usne, gola ramena su joj svetlela u noći.

Šta hoćeš od mene, Saša Grab?

Hoću tebe, Emilija Kašća, rekoš.

Kao da je zurila u mene iza nekog zamuzganog prozora. Grickala je nokte, u nedoumici. Nisam znao da žene grickaju i nadograđene nokte.

Ali zašto baš ja, Saša Grab?

Voleo bih, rekoš, obrisavši znojave dlanove o nogavice pantalona, da pritom i vrištiš. Ili da vičeš. Da mi pevaš. Da budeš jako glasna, to te molim, najlepše, Emilija Kašća.

Ja volim ćutke, bez ijednog glasa, protivila se Emilija Kašća.

Sa mnom se mora glasno. Jako glasno. Toliko glasno, da sve drugo mora da se utiša. Razumeš?

Razumem, rekla je Emilija Kašća, i sela na jednu sveže iskopanu gomilu zemlje. Strgla je sa sebe zlatni nakit, bacivši ga u ruku. Laku letnju haljinu, na kojoj su se vijale grčke lastavice, zbacila je sa sebe a da pri tom takoreći nije ni mrdnula ramenima. Bila je gola Emilija Kašća, ali se još nije smeškala.

Nisam lukav čovek, rekao sam joj, dakle.

Na to se Emilija Kašća konačno osmehnula, i izvalila se na leđa, polako i oprezno, ponudivši pri tom sve što je imala da ponudi. Nije time rekla da je njeno telo moje, nego da će mi biti od pomoći u bilo čemu. I, mislim, to je bilo najviše. Spustio sam se na nju i posadio svoj ud tamo gde mi se njeno telo otvorilo. Ušao sam joj u meso. I bio sam u njoj, i nisam se mrdao. Bilo je dobro što sam u njoj, i da je i to dovoljno. Možda sam se malo i plašio. Ne treba se micati, treba biti u drugom čoveku, dugo, nepomično. Radio Gibraltar je tiho mrmorio, nabrajao je imena. Emilija Kašća je malo izokrenula glavu i glasno dahtala. Bio sam na njoj, bio sam u njenom mesu, obuzeo me je čudan osećaj. Imao sam osećaj da nisamo sami. Da ga uvek posmatraju, odozgo, kad god čovek čini ovako nešto.

Nismo sami, rekoh.

Čujem tvoj radio, Saša Grab.

Bog nas posmatra, Emilija Kašća.

Čujem tvoj radio, Saša Grab!

Čujem! Čujem! Čujem!

Naposletku, počelo je da sviće. Na zemlju je nalegla magla. Pa naravno. Pomislih da ću u životu još imati trenutaka kada neću čuti Radio Gibraltar. Biće to jedan jedini trenutak, ali i taj će biti dovoljan. To bi možda moglo da me umiri. Planirao sam, zapravo sam priželjkivao, da će mi Emilija Kašća biti u tome od pomoći. Pogrešno sam računao. Ili ni sam ne znam. Jer tamo, pod onim noćnim nebom, dok sam bio u devojčinom telu, dok sam je ubeđivao da nismo sami, i dok je ona vrištala, recitovala i pevala, cvilela i gušila, baš onako kako sam je zamolio, nešto se desilo s Radio Gibraltarom. Radio je, iznenada, objavio ime Emilije Kašća.

Devojka se najednom ukočila.

Zbogom, Saša Grab, dahnula mi je u lice.

I Radio Gibraltar je ponovo objavio ime Emilije Kašća, što je bilo neuobičajeno, jer u prošlosti vrvi, lebdi i pliva toliko imena, da nema mesta, ni vremena, da se na talasima Radio Gibraltara ponavlja ili dovodi u privilegovani položaj neko ime na štetu drugog, pomislih, bar sve do sada to se nije dešavalo, ali kad je Radio Gibraltar već valjda po stoti put ponovio ime Emilije Kašća, znao sam da je to već neopozivo. Dogodilo se valjda ono o čemu sam oduvek i sanjao.

Bilo je tada već skoro podne, jer su me leđa bolela.

Kopao sam raku i slušao Radio Gibraltar. I najednom vidim nečije noge kako se oklevajuću približavaju, i uz noge dahtave, na ugriz spremne čeljusti psa, i nekoliko trenutaka kasnije već je na ivici rake stajao Milorad Borzo, pisac, i Slava Cezar, crna doga. Zurili su u devojkicu, zurili u moju ljubav, u Emiliju Kašća koju sam položio na zemlju. Milorad Borzo je klimnuo glavom i zapalio cigaretu. Zatim je pokazao na psa.

Primio sam ga samo na jednu noć, rekao je tiho.

Slava Cezar nas je posmatrao kao da razume ljudski govor. Emilija Kašća, Emilija Kašća, Emilija Kašća, ponavljao je Radio Gibraltar. Pas je liznuo piščevu ruku koji je na to nervozno gurnuo prste u kosu. Trljao je čelo.

Ovo je ludilo, jer sam zaista samo jednom, ponavljao je.

Pa se onda iznenada nagnuo k meni. Trudio se da samo ja čujem njegov šapat. Reci mi, Saša Grab, kako ti to radiš! Jako te lepo molim, da mi kažeš! Kad bi se samo jednom onesvestio, možda bih i mogao da mu pobegnem.

U meni je Radio Gibraltar i dalje ponavljao ime Emilije Kašća. Negde u blizini začulo se brujanje motora i neka divlja, tužna svirka, sva je prilika da se Predrag Veliki vratio sa svojom pratnjom. Vratio se heroj, planine i dalje stoje postojano, bašte su utihnule, površina jezera je pitomo namreškana. Sad je trebalo da sahranim Emiliju Kašća. I kako sam posegnuo za devojčinim telom, pseća njuška mi se našla sasvim blizu. Slava Cezar je buljio u pisca, Milorada Borza.

Milorad Borzo, Milorad Borzo, Milorad Borzo, čuo sam iz dogine glave.

A Slava Cezar je pri tom plakao.

(S mađarskog preveo **Arpad Vicko**)

Laslo Darvaši (*Darvasi László*, 1962). Završio Višu pedagošku školu u Segedinu, do 1989. novinar, od 1993. urednik-osnivač časopisa *Pompei*. Objavio je dve zbirke pesama (1991. i 1992.) a potom se okrenuo isključivo prozi. Do danas je objavio desetak zbirki novela i dva romana. Prevođen na desetak jezika. Novela *Emilija Kašća* prevedena je iz zbirke *Szerezni egy nőt* (Nabaviti ženu) iz 2000. godine. (A. V.)